

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

**Πιστοποίηση επάρκειας της
ελληνομάθειας
Επίπεδο Γ2**

**Σχέδιο αναλυτικού εξεταστικού προγράμματος για
τις εξετάσεις πιστοποίησης της ελληνομάθειας**

**Νιόβη Αντωνοπούλου
Μαρία Αραποπούλου
Σμαρώ Βογιατζίδου
Μαρία Μουμτζή
Τάσος Τσαγγαλίδης**

Θεσσαλονίκη 2007

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ Γ2

Το επίπεδο Γ2 είναι το υψηλότερο επίπεδο και αποτελεί τον ανώτατο εξεταστικό στόχο της πιστοποίησης ελληνομάθειας και είναι αντίστοιχο του C2 της εξάβαθμης κλίμακας για την πιστοποίηση γλωσσομάθειας του *Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς* του Συμβουλίου της Ευρώπης.

I ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Ο υποψήφιος στο επίπεδο αυτό θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις επικοινωνιακές ανάγκες οποιασδήποτε περίπτωσης είτε πρόκειται για ακρόαση όπου υπάρχουν παρεμβολές, παραποιήσεις, θόρυβοι του περιβάλλοντος ακόμα και ιδιάζουσα προφορά των (συν)ομιλητών, είτε πρόκειται για κατανόηση κακής εκτύπωσης ή δύσκολου γραφικού χαρακτήρα. Συνεπώς αναμένεται να μπορεί να κατανοεί με ευκολία σχεδόν όλα όσα ακούει ή διαβάζει, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων της καθομιλουμένης, αστείων και πολιτισμικών αναφορών. Θα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να χειρίζεται όλες τις πηγές πληροφοριών, προφορικές ή γραπτές, με άνεση και αξιοπιστία, έτσι ώστε να κάνει περιλήψεις ανασυνθέτοντας επιχειρήματα και περιγραφές δημιουργώντας έτσι συνεκτικές παρουσιάσεις, να χειρίζεται αποτελεσματικά οποιοδήποτε θέμα στο γραπτό και στον προφορικό λόγο με αυθόρμητη έκφραση και μεγάλη άνεση και ακρίβεια διαχωρίζοντας λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις ακόμα και σε ιδιαίτερα σύνθετες περιστάσεις. Μπορεί να κάνει περιλήψεις με βάση πληροφορίες που προέρχονται από διαφορετικές προφορικές ή γραπτές πηγές, ανασυνθέτοντας επιχειρήματα και περιγραφές σε μια συνεκτική παρουσίαση. Μπορεί να εκφράζεται αυθόρμητα, με μεγάλη άνεση και ακρίβεια, διαχωρίζοντας λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις ακόμα και σε ιδιαίτερα σύνθετες περιστάσεις. Μπορεί να εκμεταλλεύεται την περιεκτική και αξιόπιστη βαθιά γνώση ενός πολύ ευρέος γλωσσικού φάσματος που διαθέτει για να διατυπώνει σκέψεις με ακρίβεια, να δίνει έμφαση, να διαφοροποιεί και να εξαλείφει την αμφισημία.

II ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Κατανόηση προφορικού λόγου

Ο υποψήφιος στο επίπεδο αυτό δε θα πρέπει να έχει δυσκολία να κατανοεί οποιοδήποτε είδος προφορικού λόγου, είτε ζωντανά είτε σε εκπομπή, ακόμα και όταν εκφέρεται με ταχύτητα φυσικού ομιλητή, υπό την προϋπόθεση ότι έχει λίγο χρόνο για να εξοικειωθεί με την προφορά.

Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να μπορεί να κατανοεί οποιονδήποτε φυσικό ομιλητή είτε ως ακροατής είτε ως συνομιλητής καθώς και οποιαδήποτε συνομιλία μεταξύ φυσικών ομιλητών η οποία μπορεί να αφορά αφηρημένα, σύνθετα και ίσως εξειδικευμένα θέματα πέρα από τα προσωπικά ή επαγγελματικά του ενδιαφέροντα. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνει λεπτές διαφορές ύφους, υπονοούμενα και αναφορές σε κοινωνικοπολιτισμικά στοιχεία καθώς και να βγάζει συμπεράσματα για διαθέσεις και προθέσεις των (συν)ομιλητών εντοπίζοντας τις σχετικές ενδείξεις του κειμένου που ακούει.

Επίσης θα πρέπει να είναι σε θέση να παρακολουθεί εξειδικευμένες διαλέξεις και παρουσιάσεις ως μέλος ζωντανού ακροατηρίου, να ακολουθεί και να κατανοεί οδηγίες και ανακοινώσεις, να παρακολουθεί τηλεόραση και κινηματογραφικές ταινίες, να ακούει ραδιόφωνο ή/και κάποιες ηχογραφήσεις που χρησιμοποιούν πολλά στοιχεία της καθημιλουμένης, ιδιωτισμούς, τοπικά γλωσσικά χαρακτηριστικά ή και άγνωστη ορολογία.

Κατανόηση γραπτού λόγου

Στο επίπεδο αυτό ο υποψήφιος αναμένεται ότι θα μπορεί να κατανοεί όλα σχεδόν τα είδη γραπτών κειμένων, σύνθετα, εξειδικευμένα, λογοτεχνικά με πολύ μικρές πιθανότητες παρανόησης· να είναι σε θέση να διακρίνει αποχρώσεις ύφους καθώς και άρρητες διαθέσεις του συγγραφέα σε οποιοδήποτε κείμενο.

Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να μπορεί να κατανοεί όλα τα είδη αλληλογραφίας ακόμα και στον επαγγελματικό τομέα με πιθανότητα μικρής δυσκολίας σε σημεία όπου αναφέρονται τεχνικές λεπτομέρειες. Αναφορές και ειδικευμένα άρθρα δε θα πρέπει να αποτελούν ιδιαίτερη δυσκολία για τον υποψήφιο του επιπέδου Γ2. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι σε θέση γρήγορα να εντοπίζει μέσα σε κείμενα τις λεπτομέρειες που τον ενδιαφέρουν και να χρησιμοποιεί τις πηγές πληροφοριών αποτελεσματικά, να διακρίνει επιχειρήματα και να αξιολογεί το υλικό του. Θα πρέπει, τέλος, να μπορεί να κατανοεί λεπτομερείς οδηγίες για το χειρισμό συσκευών ή μηχανημάτων – ακόμα κι αν δεν έχουν σχέση με την ειδικότητά του – καθώς και να μπορεί να αξιοποιεί λεξικά.

Παραγωγή προφορικού λόγου

Στην προφορική συναλλαγή, ο υποψήφιος του επιπέδου αυτού θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε πραγματικό χρόνο λαμβάνοντας υπόψη του τις κοινωνικές συνθήκες (σύσταση ακροατηρίου, κοινωνικές σχέσεις με το συνομιλητή/τους συνομιλητές). Συνεπώς αναμένεται να είναι σε θέση να συμμετέχει σε οποιαδήποτε συνομιλία ή συζήτηση έχοντας επαρκή γνώση ιδιωματικών εκφράσεων και όρων της καθημιλουμένης και με δυνατότητα να παράγει σαφή, ρέοντα καλοσχηματισμένο λόγο με αποτελεσματική λογική δομή. Παράλληλα αναμένεται να έχει πλήρη έλεγχο των γραμματικών και συντακτικών δομών της γλώσσας καθώς και της φωνολογίας.

Ειδικότερα, θα πρέπει να μπορεί να συνομιλεί άνετα, είτε σε φιλικό είτε σε επίσημο/επαγγελματικό επίπεδο, και να παραθέτει τα επιχειρήματά του για οποιοδήποτε θέμα χωρίς να υστερεί από ένα φυσικό ομιλητή· να μπορεί άνετα να διαπραγματεύεται για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών παρουσιάζοντας μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα με σαφήνεια και πειστικότητα· να μπορεί να ανταλλάσσει πληροφορίες και συμβουλές για μια ποικιλία θεμάτων, να κατανοεί λεπτομερείς οδηγίες, να αντεπεξέρχεται σε συνεντεύξεις με ευχέρεια.

Επίσης, θα πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιεί ένα ευρύτατο και πλούσιο λεξιλόγιο με μεγάλη ευελιξία και ακρίβεια χρησιμοποιώντας στοιχεία συνεκτικότητας καθώς και να εκφράζεται αυθόρμητα και να παρακάμπτει με επιδεξιότητα τις όποιες δυσκολίες σε περιστάσεις μονολόγου για περιγραφή εμπειριών, επιχειρηματολογία, δημόσιες ανακοινώσεις, προσφώνηση ακροατηρίων κτλ. Θα πρέπει να είναι, τέλος, σε θέση να βρει τις κατάλληλες δομές, ώστε να παίρνει ή να διατηρεί το λόγο ή να ζητά διευκρινίσεις από άλλον ομιλητή.

Παραγωγή γραπτού λόγου

Η συγγραφή οποιουδήποτε κειμένου δε θα πρέπει να αποτελεί πρόβλημα για τον υποψήφιο του επιπέδου αυτού. Θα πρέπει να είναι σε θέση να γράφει σαφή, ρέοντα σύνθετα κείμενα με κατάλληλο και αποτελεσματικό ύφος και με λογική δομή για οποιοδήποτε θέμα και σκοπό.

Σε επίπεδο αλληλογραφίας αναμένεται να εκφράζεται με σαφήνεια και επιλέγοντας το ανάλογο ύφος είτε σε προσωπικό (φιλικό) είτε σε επαγγελματικό ή άλλο επίπεδο (επίσημο). Θα πρέπει να μπορεί, επίσης, να γράφει σημειώματα, μηνύματα και έντυπα χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα κάθε φορά γλώσσα και ύφος, να κρατήσει σημειώσεις σε διαλέξεις ή σεμινάρια αξιολογώντας κάθε φορά ποιες πληροφορίες θα πρέπει να σημειώνει. να μπορεί να επεξεργάζεται κείμενα τα οποία θα είναι σε θέση να αναλύει και να επανασυνθέτει με συνοπτικό τρόπο, αλλά και να γράφει αναφορές και δοκίμια για μια ποικιλία θεμάτων. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι σε θέση να γράφει αναλυτικές περιγραφές και αφηγήσεις, ενσωματώνοντας υποθέματα, αναπτύσσοντας συγκεκριμένα σημεία και ολοκληρώνοντας με ένα κατάλληλο συμπέρασμα.

Τέλος, θα πρέπει να είναι σε θέση να αποτυπώνει τις απόψεις του μέσα από ένα ρεπερτόριο πολύπλοκων γραμματικών δομών τις οποίες να χειρίζεται με άνεση και ακρίβεια. Σε επίπεδο λεξιλογίου αναμένεται να χρησιμοποιεί κατάλληλα ένα ευρύ λεξιλογικό φάσμα, το οποίο περιλαμβάνει και ιδιωματικές εκφράσεις καθώς και στοιχεία της καθομιλουμένης, έχοντας πλήρη επίγνωση των κοινωνιογλωσσικών και κοινωνικοπολιτισμικών συνεπειών της γλώσσας που χρησιμοποιεί.

III ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

A. ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου πρέπει να είναι ικανός να χειρίζεται την ελληνική γλώσσα σχεδόν όπως ένας φυσικός ομιλητής με επίπεδο επίδοσης πιο πάνω από το επίπεδο ενός μέσου φυσικού ομιλητή. Το ευρύ φάσμα λεξιλογίου που κατέχει και η καλή γνώση της δομής της γλώσσας τού δίνουν τη δυνατότητα να κινείται με μεγάλη ακρίβεια και ευχέρεια και να αποδίδει λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις.

Η γλωσσική ικανότητα του ομιλητή αυτού του επιπέδου δεν μπορεί να περιγραφεί μέσα σε στενά πλαίσια, αφού δεν υπάρχει κανένας περιορισμός από την άποψη του λεξιλογίου και της γραμματικής. Αντίστοιχα και οι γλωσσικές λειτουργίες του ομιλητή αυτού του επιπέδου θα πρέπει να είναι απεριόριστες. Θα πρέπει να είναι σε θέση να επιτελεί όλες τις γλωσσικές λειτουργίες που περιγράφονται στα προηγούμενα επίπεδα γνώσης της ελληνικής με τέτοιο τρόπο που να δηλώνεται το υψηλό επίπεδο της εκφραστικής του ικανότητας, όπως φαίνεται με κάποια ενδεικτικά παραδείγματα που ακολουθούν.

1. Απόψεις και κρίσεις

Ο ομιλητής είναι σε θέση:

Να εκφράζει συμφωνία με μια θετική δήλωση

Πράγματι οι απόψεις σας είναι σωστές.

Αυτό είναι μια αλήθεια.

Αυτό να λέγεται!

Να εκφράζει συμφωνία με μια αρνητική δήλωση

(Δε φαντάζομαι να φεύγεις κι εσύ αύριο;) Φυσικά όχι.

Όχι, βέβαια!

Να εκφράζει συμφωνία με δισταγμό

Όπως νομίζετε.

Ναι, αν δεν κάνω λάθος βέβαια.

Να εκφράζει συμφωνία ως προς ένα σημείο

Ως προς αυτό το σημείο έχετε απόλυτο δίκιο.

Να εκφράζει συμφωνία με επιφυλάξεις

Μπορεί και να έγινε έτσι. Ποιος να ξέρει;

Ναι, ως ένα σημείο θα συμφωνούσα μαζί σας.

Δε θα διαφωνούσα μαζί σας, αλλά ...

Εν μέρει έχετε δίκιο.

Να εκφράζει κάποιες αντιρρήσεις

Διατηρούμε κάποιες επιφυλάξεις.

Έχουμε τις αντιρρήσεις μας.

Να εκφράζει διαφωνία με μια θετική δήλωση

(πχ. Είναι καλή σύζυγος.) Δε μοιάζει.

Δε νομίζω.

Δε φαίνεται κάτι τέτοιο.

Να εκφράζει διαφωνία με μια αρνητική δήλωση

(π.χ. Σίγουρα δε δουλεύετε το Σάββατο!) Λάθος, δουλεύουμε και πολύ μάλιστα!

Δεν κατάλαβες! (με επιτόνιση)

Τι λες; (με επιτόνιση)

Εμένα μου λες; (με επιτόνιση)

Να εκφράζει ήπια διαφωνία

Δεν είμαι τόσο σίγουρη.

Να ζητά τι γνώμη του συνομιλητή του

Τι έχετε να πείτε;

Πώς το σχολιάζετε αυτό;

Να ρωτά αν συμφωνεί ο συνομιλητής του

Φαντάζομαι ότι συμφωνείτε. Ή μήπως κάνω λάθος;

Να υποστηρίζει κάτι διστακτικά

Φαίνεται/ακούγεται καλό.

Δεν είμαι σίγουρη, αλλά μάλλον θα έχουν κοιμηθεί.

Να εκφράζει το δυνατό να γίνει

Δεν αποκλείεται τίποτα.

Όλα παίζονται.

Να εκφράζει σάστισμα

Μπερδεύτηκα εντελώς!

Τα έχουμε χαμένα!

Τα έχουμε χάσει!

Τι γίνεται εδώ;

Τι τρέχει;

Δεν ξέρω τι μπορεί να πει κανείς!

Έχω μείνει άφωνη.

2. Πράξεις λόγου

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου έχει τη δυνατότητα:

Να εκφράζει μεγάλη επιθυμία

Μακάρι να ερχόσουν κι εσύ!

Τι καλά να μου τηλεφωνούσε!

Ας σταματούσε για λίγο η βροχή!

Αχ και να ήμουν εκεί!

Πόσο θα 'θελα να σε δω!

Να εκφράζει επιθυμία αρνητικά

Μακάρι να μη γνωρίσετε ποτέ πόλεμο!

Ας μην τελείωνε ποτέ αυτό το βράδυ!

B. ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου είναι σε θέση να ανταποκρίνεται και να χειρίζεται επιτυχώς όλες τις καταστάσεις επικοινωνίας που περιγράφονται στα προηγούμενα επίπεδα γνώσης της ελληνικής, αλλά και κάθε απρόβλεπτη επικοινωνιακή κατάσταση με την οποία δεν έχει καμιά εξοικείωση.

Επομένως οι καταστάσεις επικοινωνίας στις οποίες μπορεί να εμπλακεί ο ομιλητής είναι απεριόριστες και δύσκολα μπορούν να προσδιοριστούν, εφόσον ο καθένας έχει διαφορετικά ενδιαφέροντα, ασχολίες και επικοινωνιακές ανάγκες.

Γενικά οι καταστάσεις επικοινωνίας μπορούν να χωριστούν σε τέσσερα πεδία δράσης: το προσωπικό, το δημόσιο, το επαγγελματικό και το εκπαιδευτικό. Αλλά και πάλι δεν μπορούν να οριστούν απόλυτα πέραν της περιγραφής που δόθηκε στα προηγούμενα επίπεδα, εφόσον στις περισσότερες περιπτώσεις το ένα πεδίο δράσης επικαλύπτει κάποιο άλλο. Από την άλλη το προσωπικό πεδίο εξατομικεύει ενέργειες από τα άλλα πεδία.

Έτσι λοιπόν ορίζοντας την ικανότητα του ομιλητή ως προς την κατανόηση και την παραγωγή του προφορικού και του γραπτού λόγου, το είδος του λόγου και των κειμένων με τα οποία θα έρθει σε επαφή ως ακροατής, ομιλητής ή αναγνώστης, διαφαίνονται έμμεσα οι

καταστάσεις επικοινωνίας στις οποίες μπορεί να εμπλακεί εκπληρώνοντας τις επικοινωνιακές του ανάγκες.

Προφορικός λόγος

Κατανόηση προφορικού λόγου

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου είναι σε θέση:

- να κατανοεί οποιοδήποτε είδος προφορικού λόγου, ζωντανά ή σε αναμετάδοση, ο οποίος εκφέρεται με την ταχύτητα ενός φυσικού ομιλητή, εφόσον βέβαια έχει λίγο χρόνο να εξοικειωθεί με την προφορά του συνομιλητή του ή με μια ενδεχόμενη μη πρότυπη προφορά ή διαλεκτικά στοιχεία που εμπεριέχονται στο λόγο και εφόσον αποκλειστούν ή μειωθούν θόρυβοι του περιβάλλοντος (δρόμος γεμάτος κόσμος, αγορά, καφέ), παραποιήσεις (κακές τηλεφωνικές συνδέσεις, κακή λήψη ραδιοφώνου, μεγάφωνα), άσχημες καιρικές συνθήκες που δημιουργούν πρόβλημα στην επικοινωνία (αέρας δυνατός) και άλλοι αρνητικοί παράγοντες.

Τα θέματα του προφορικού λόγου που μπορεί να κατανοεί ο ομιλητής είναι:

- ποικίλα, από τα απλά καθημερινά (ανακοινώσεις, οδηγίες, συνομιλία μεταξύ φυσικών ομιλητών) μέχρι τα πιο εξειδικευμένα και αφηρημένα με πολλά στοιχεία της καθομιλουμένης ή και άγνωστη εν μέρει ορολογία (διάλεξη, δημόσια συζήτηση, δελτίο ειδήσεων).

Ο ομιλητής είναι σε θέση να ακούει με σκοπό:

- να αντιλαμβάνεται την κεντρική ιδέα
- να κατανοεί όλες τις λεπτομέρειες
- να απομονώνει από ένα μακροσκελή λόγο ορισμένες συγκεκριμένες πληροφορίες που τον αφορούν άμεσα.

Είδη προφορικών κειμένων

Τα προφορικά κείμενα με τα οποία έρχεται σε επαφή ο ομιλητής και μπορεί να κατανοήσει είναι:

- διαπροσωπικοί διάλογοι και συνομιλίες
- ζωντανή συνομιλία και αντιπαράθεση μεταξύ φυσικών ομιλητών ακόμη και πάνω σε αφηρημένα, σύνθετα και συχνά όχι οικεία θέματα
- τηλεφωνικές συνδιαλέξεις
- οδηγίες
- δημόσιες συζητήσεις/αντιπαραθέσεις
- δημόσιες ανακοινώσεις
- διαλέξεις
- παρουσιάσεις βιβλίων
- κηρύγματα
- δελτία ειδήσεων
- περιγραφή και σχολιασμός αθλητικών γεγονότων
- επαγγελματικές συνεντεύξεις
- θεατρικά/κινηματογραφικά έργα
- τραγούδια

Παραγωγή προφορικού λόγου

Ο ομιλητής μπορεί να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα με ευελιξία και αποτελεσματικότητα για κοινωνικούς και επαγγελματικούς σκοπούς.

Ο λόγος του ομιλητή αυτού του επιπέδου χαρακτηρίζεται από ένα ευρύ λεξιλογικό φάσμα, ευχέρεια, ακρίβεια, συνοχή, υψηλό βαθμό γραμματικού ελέγχου (τα τυχόν λάθη του δεν προκαλούν παρανόηση). Αναλυτικότερα, ο ομιλητής έχει την ικανότητα να:

- εκφράζεται επί μακρόν με φυσική ροή χωρίς κόπτο και δισταγμούς.
- κάνει παύσεις για να σκεφτεί και να βρει τις κατάλληλες λέξεις για να εκφράσει τις σκέψεις του ή να βρει κατάλληλο παράδειγμα ή εξήγηση, όμως χωρίς αυτό να είναι εις βάρος της φυσικής ροής του λόγου του.
- αποδίδει ακόμη και λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις με ευκρίνεια όχι μόνο με τη χρήση ενός πλουσιότατου λεξιλογίου αλλά και μέσω της χρήσης με ακρίβεια ενός ευρέος φάσματος προσδιοριστικών μηχανισμών (επιρρήματα που εκφράζουν βαθμό, προτάσεις που εκφράζουν περιορισμούς).
- δίνει έμφαση στα καίρια σημεία του λόγου του και να αποφεύγει την αμφισημία.

Ο ομιλητής οργανώνει το λόγο του με βάση κάποιες παραμέτρους, όπως:

- θέμα
- πληροφορίες
- φυσική/χρονική ακολουθία
- αίτιο – αιτιατό
- συνοχή και συνεκτικότητα
- λογική διάταξη
- κατάλληλο ύφος

Ο ομιλητής είναι σε θέση:

- να απαντά σε ερωτήσεις με ευχέρεια ακόμη και σχετικές με αφηρημένα θέματα που δεν του είναι οικεία
- να εκφέρει λόγο σαφή, ρέοντα, καλά δομημένο, ώστε να γίνεται απόλυτα κατανοητός
- να μεταδίδει λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις με ακρίβεια χρησιμοποιώντας με επιτυχία ένα ευρύ φάσμα λεξιλογίου και γραμματικών δομών
- να εκφράζει τις απόψεις του και να τις υποστηρίξει με τα κατάλληλα επιχειρήματα.
- να αντιδρά σε αντεπιχειρήματα
- να περιγράφει τις εμπειρίες του
- να δίνει λεπτομερή περιγραφή μιας διαδικασίας που πρέπει να ακολουθηθεί
- να επεμβαίνει κατάλληλα σε μια συζήτηση μεταξύ τρίτων
- να δίνει σύνθετες πληροφορίες και συμβουλές στον επαγγελματικό του χώρο
- να παρακάμπτει τις τυχόν αδυναμίες του αναδιαρθρώνοντας το λόγο του και ξεπερνώντας κάποια δυσκολία, χωρίς αυτό να γίνεται αντιληπτό
- να χρησιμοποιεί ιδιωτισμούς και ιδιωματικές εκφράσεις
- να δίνει έμφαση στα καίρια σημεία του λόγου του και να χρησιμοποιεί το κατάλληλο ύφος (καθημερινό ή επίσημο) ανάλογα με το θέμα που διαπραγματεύεται
- να αναγνωρίζει αλλά και να χρησιμοποιεί σωστά το κατάλληλο ύφος:
 1. προσωπικό (Εντάξει, παιδιά; Φύγαμε!)
 2. οικείο (Άντε, ξεκινάμε!)

3. ανεπίσημο (Να αρχίσουμε;/Τι θα λέγατε να αρχίσουμε;)
 4. επίσημο (Σας παρακαλώ να αρχίσουμε!)
 5. παγιωμένο (Άρχεται η συνεδρίαση!)
- να χρησιμοποιεί στρατηγικές για να προκαλεί ή να κρατά το ενδιαφέρον του ακροατηρίου (χρωματισμός φωνής, κατάλληλο λεξιλόγιο κτλ.).

Συνομιλία

Ο ομιλητής συνομιλεί με άνεση χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο και ύφος χωρίς να εμποδίζεται από κανενός είδους γλωσσικούς περιορισμούς, όχι μόνο για θέματα της κοινωνικής ή της προσωπικής του ζωής, αλλά και για πιο αφηρημένους και εξειδικευμένους τομείς.

Ανεπίσημη συζήτηση

Ο ομιλητής μπορεί να παρακολουθεί και να παίρνει μέρος σε ομαδικές συζητήσεις πάνω σε θέματα που δεν του είναι οικεία και να συμβάλλει σε συναλλαγές τρίτων.

Συνδιαλλαγή για απόκτηση υπηρεσιών

Ο ομιλητής είναι σε θέση να αντεπεξέρχεται γλωσσικά, όχι μόνο στις συνηθισμένες πτυχές της καθημερινής ζωής, αλλά και να διαπραγματεύεται τη λύση ενός προβλήματος που προκύπτει (π.χ. σε περίπτωση ενός τροχαίου ατυχήματος), να χρησιμοποιεί πειστική γλώσσα για να καθορίζει τις απαιτήσεις και να δηλώνει σαφώς τα όρια των παραχωρήσεων που είναι διατεθειμένος να κάνει.

Ακόμη μπορεί να εκφράζει τα παράπονά του και να απαιτεί την ικανοποίησή του στις περιπτώσεις αθέτησης των υποχρεώσεων των άλλων απέναντί του.

Ανταλλαγή πληροφοριών

Ο ομιλητής είναι σε θέση:

- να κατανοεί και να ανταλλάσσει σύνθετες πληροφορίες και συμβουλές πάνω σε καθημερινά θέματα γενικού ενδιαφέροντος, αλλά και πάνω σε ζητήματα σχετικά με το επάγγελμά του
- να διαβιβάζει αξιόπιστα λεπτομερείς πληροφορίες
- να δίνει σαφή και λεπτομερή περιγραφή της διεξαγωγής μιας διαδικασίας
- να συνθέτει και να αναφέρει πληροφορίες που έχει από διάφορες πηγές.

Επίσημη συζήτηση

Ο ομιλητής με άνεση και χωρίς να μειονεκτεί έναντι των φυσικών ομιλητών μπορεί να συμμετέχει σε επίσημη συζήτηση εκφράζοντας με σαφήνεια τις απόψεις του και επιχειρηματολογώντας. Μπορεί να επιλέγει από ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών του συνεχούς λόγου που έχει στη διάθεσή του προκειμένου να παίρνει το λόγο ή να κερδίζει χρόνο και να σκέφτεται πριν απαντήσει. Ακόμη είναι σε θέση να παίρνει μέρος σε μια αντιπαράθεση αντιδρώντας με γλωσσική ευχέρεια.

Συνεργασία με προσανατολισμό σε στόχο

Ο ομιλητής, όταν βρεθεί στην ανάγκη να συνεργαστεί με κάποιον άλλο για την επίτευξη ενός στόχου (οργάνωση μιας εκδήλωσης, συζήτηση ενός εγγράφου), μπορεί:

- να κατανοεί λεπτομερείς οδηγίες
- να βοηθά στην πρόοδο μιας εργασίας
- να παρουσιάζει με σαφήνεια κάποιο πρόβλημα
- να κάνει υποθέσεις για τα πιθανά αίτια κάποιου προβλήματος ή τις επιπτώσεις του
- να κάνει προτάσεις ζυγίζοντας τα υπέρ και τα κατά κάθε πιθανής λύσης
- να θέτει ερωτήσεις για να βεβαιώνεται ότι κατάλαβε απόλυτα το συνομιλητή/τους συνομιλητές του και να διευκρινίζει αμφίσημα σημεία
- να ζητά από τους άλλους να πάρουν μέρος σε μια συζήτηση.

Συνεντεύξεις

Ο ομιλητής μπορεί να δίνει αλλά και να παίρνει συνεντεύξεις (αν η επαγγελματική του θέση το επιβάλλει) οργανώνοντας τη συνομιλία με απόλυτη ευχέρεια.

Στρατηγικές προφορικής συναλλαγής

Κατά τη διάρκεια μιας προφορικής συναλλαγής εναλλάσσονται οι ρόλοι ακροατή και συνομιλητή άρα εναλλάσσονται και οι στρατηγικές αντίληψης και παραγωγής. Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου πρέπει να διατηρεί μια συνεχή γραμμή προσέγγισης με το συνομιλητή/τους συνομιλητές του ζητώντας εξηγήσεις(ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που ο λόγος εμπεριέχει διαλεκτικά στοιχεία άγνωστα ως προς αυτόν), ανακεφαλαιώνοντας και συνοψίζοντας, ώστε να είναι σίγουρος ότι ο στόχος της προφορικής συναλλαγής έχει επιτευχθεί.

Γραπτός λόγος

Κατανόηση γραπτού λόγου

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου είναι σε θέση να κατανοεί όλους τους τύπους γραπτού λόγου, ακόμη και αν δεν έχουν σχέση με το δικό του τομέα ειδίκευσης.

Τα κείμενα μπορεί να είναι από πολύ απλά, που μπορεί να συναντήσει καθημερινά (κάποιες πληροφορίες στη συσκευασία ενός προϊόντος για τη σωστή διατήρησή του), μέχρι αφηρημένα, σύνθετα λογοτεχνικά δοκίμια με στοιχεία καθομιλουμένης και ιδιωματικές εκφράσεις, επαγγελματικά έγγραφα ή επίσημη αλληλογραφία. Ίσως σε κείμενα σύνθετα και ειδικού περιεχομένου περιστασιακά να πρέπει να καταφεύγει σε λεξικό για απόλυτη βεβαιότητα.

Ακόμη μπορεί να αντιλαμβάνεται τις λεπτές διακρίσεις ύφους, να ανταποκρίνεται με επιτυχία στο ζητούμενο και να εκπληρώνει επιτυχώς τις επικοινωνιακές του ανάγκες.

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου διαβάζει ένα κείμενο για να κατανοήσει:

- το θέμα γενικά
- την κεντρική ιδέα
- συγκεκριμένες πληροφορίες
- όλες τις λεπτομέρειες.

Συγκεκριμένα, ο ομιλητής διαβάζει ένα κείμενο για:

- **γενικό προσανατολισμό**

Διαβάζοντας ένα κείμενο καταλαβαίνει το θέμα το οποίο αναπτύσσεται ακόμη και αν δεν είναι μέσα στα ενδιαφέροντά του. Μπορεί να εντοπίζει τα σημεία που τον βοηθούν να αποκτήσει μια σφαιρική γνώση του θέματος. Καταλαβαίνει το περιεχόμενο ειδήσεων, άρθρων και αναφορών πάνω σε ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών θεμάτων.

- **πληροφορίες**

Κατανοεί λεπτομερή, σύνθετα και εκτενή κείμενα που πιθανόν να συναντήσει στην επαγγελματική ή ακαδημαϊκή του ζωή, εντοπίζει λεπτά σημεία που τον βοηθούν να καταλάβει στάσεις και απόψεις του συγγραφέα του κειμένου, που δηλώνονται ή και υπονοούνται.

- **οδηγίες που θα ακολουθήσει**

Ο ομιλητής μπορεί να κατανοεί, εφόσον μπορεί να ξαναδιαβάσει τα δύσκολα σημεία αν χρειαστεί, λεπτομερείς και σύνθετες οδηγίες σχετικά με τη χρήση ενός μηχανήματος, ή μιας διαδικασίας που θα πρέπει να ακολουθήσει. Οι οδηγίες μπορεί να είναι σχετικές ή και όχι με την ειδικότητά του.

- **εξαγωγή συμπερασμάτων**

Ο ομιλητής μπορεί μέσα σε ένα κείμενο να εντοπίζει λεκτικές και γραμματικές ενδείξεις για να συμπεράνει τη στάση, τις διαθέσεις και τις προθέσεις του συγγραφέα του κειμένου και ο ίδιος να κάνει προβλέψεις για το τι θα ακολουθήσει.

- **ψυχαγωγία**

Ο ομιλητής είναι σε θέση να διαβάζει οποιοδήποτε λογοτεχνικό κείμενο παρακολουθώντας την πλοκή του, κριτικές θεατρικών ή και κινηματογραφικών έργων, παρουσιάσεις βιβλίων.

Ακόμη ο ομιλητής είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται:

- το σκοπό της σύνταξης ενός κειμένου
- τον αποδέκτη του κειμένου
- την οπτική γωνία του συγγραφέα μέσα από τον τίτλο
- το κεντρικό θέμα της κάθε παραγράφου
- την έκφραση απόψεων μέσα από τη χρήση επιθέτων, ρημάτων, φράσεων, σημείων στίξης
- το ουσιώδες από το επουσιώδες
- το μήνυμα που στέλνει το κείμενο.

Οπτικοακουστική κατανόηση

Ο ομιλητής μπορεί με μεγάλη άνεση να παρακολουθεί ένα κείμενο που διαβάζεται ή να παρακολουθεί ταινίες που προβάλλονται με υπότιτλους, εφόσον η ταχύτητα με την οποία περνούν οι υπότιτλοι επιτρέπει να μπορεί να τους διαβάσει ένας μέσος φυσικός ομιλητής.

Είδη γραπτών κειμένων

Τα γραπτά κείμενα με τα οποία μπορεί να έρθει σε επαφή ο ομιλητής είναι:

- κείμενα στις συσκευασίες προϊόντων
- ενημερωτικά φυλλάδια
- διαφημιστικό υλικό
- εγχειρίδια οδηγιών

- δημόσιες ανακοινώσεις
- έντυπα ερωτηματολόγια
- προσωπικές και επαγγελματικές επιστολές
- σημειώματα, μηνύματα
- βάσεις δεδομένων
- βιβλία
- λεξικά
- εφημερίδες
- χρονογραφήματα
- περιοδικά (ποικίλης ύλης και επιστημονικά)
- λευκώματα, τουριστικοί οδηγοί, οδηγοί αρχαιολογικών χώρων
- λογοτεχνικά κείμενα
- κριτικές λογοτεχνικών, θεατρικών, κινηματογραφικών έργων
- παρουσιάσεις βιβλίων
- σχόλια
- αναφορές, εκθέσεις, υπομνήματα
- έγγραφα, συμβόλαια
- σταυρόλεξα, κόμιξ

Παραγωγή γραπτού λόγου

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου υιοθετώντας το κατάλληλο και αποτελεσματικό για κάθε περίπτωση ύφος είναι σε θέση:

- να συμπληρώνει έντυπα
- να απαντά σε ερωτηματολόγια
- να συντάσσει βιογραφικό
- να αλληλογραφεί σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο
- να περιγράφει εμπειρίες και γεγονότα (γραπτή κατάθεση)
- να κρατά σημειώσεις από διαλέξεις, σεμινάρια, παραδόσεις πανεπιστημιακού επιπέδου
- να κάνει παραπομπές σε υπάρχον κείμενο
- να μετασχηματίζει ένα κείμενο
- να κάνει περιλήψεις από μακροσκελή κείμενα
- να κάνει περιλήψεις πληροφοριών από διάφορες πηγές, ανασυνθέτοντας τα δεδομένα και παρουσιάζοντας ένα καλά δομημένο κείμενο
- να κάνει το διάγραμμα της δομής ενός κειμένου
- να χωρίζει ένα κείμενο σε νοηματικές ενότητες
- να βρίσκει το νοηματικό κέντρο κάθε παραγράφου ενός κειμένου και να δίνει τίτλο σε κάθε παράγραφο
- να συγγράφει άρθρα για εφημερίδες και περιοδικά
- να συγγράφει αναφορές και υπομνήματα
- να κάνει τεκμηριωμένα σχόλια
- να κάνει παρουσιάσεις βιβλίων (συγγραφέας, περιεχόμενο, δομή, σχόλια, εκτίμηση κειμένου)
- να κάνει τεκμηριωμένη κριτική.

Γραπτή συναλλαγή

Ο ομιλητής μπορεί να επιτελεί επιτυχώς τις επικοινωνιακές του ανάγκες ως λήπτης και αποστολέας γραπτών κειμένων σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο:

- ανταλλάσσοντας σημειώματα (που ζητούν πληροφορίες ή εξηγούν τυχόν προβλήματα) και υπενθυμίσεις
- αλληλογραφώντας
- στέλνοντας fax, e-mail, μηνύματα σε κινητό τηλέφωνο
- συμμετέχοντας σε συσκέψεις εξ αποστάσεως.

Δραστηριότητες και στρατηγικές διαμεσολάβησης

Ο ομιλητής είναι σε θέση να λειτουργήσει με επιτυχία ως διαμεσολαβητής, σε ανεπίσημες περιπτώσεις, ανάμεσα σε ομιλητές ως διερμηνέας ή ως μεταφραστής.

Ως διερμηνέας μπορεί να αναλάβει:

- άτυπη διερμηνεία (ελλήνων επισκεπτών στη χώρα του, ξένων επισκεπτών στην Ελλάδα, σε κοινωνικές/επαγγελματικές συναντήσεις μεταξύ συγγενών, φίλων).

Ως μεταφραστής μπορεί να αναλάβει:

- περιλήψεις άρθρων σε περιοδικά και εφημερίδες
- παράφραση σε εξειδικευμένα κείμενα.

Στρατηγικές παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου

Ο ομιλητής θα πρέπει να έχει την ικανότητα να καταφεύγει σε κάποιες στρατηγικές στον προφορικό και γραπτό λόγο ώστε να παράγει λόγο ακριβή και καλά δομημένο. Θα πρέπει:

- να εκμεταλλεύεται όλες τις γλωσσικές του δυνατότητες
- να γνωρίζει και να υπολογίζει τον ακροατή ή τον αναγνώστη
- να παρακολουθεί τις εκφράσεις του προσώπου, τις χειρονομίες του συνομιλητή του και να διαμορφώνει ανάλογα το λόγο του
- να τροποποιεί και να προσαρμόζει το μήνυμά του ανάλογα με αυτό που μπορεί να εκφράσει και όχι με αυτό που θα ήθελε
- να παραφράζει όταν αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι σίγουρος
- να επανέρχεται και να αναδομεί κάποια δύσκολα σημεία που καταλαβαίνει ότι δεν αποδόθηκαν με ακρίβεια
- να παρακάμπτει τις αδυναμίες του με τρόπο που δε γίνεται εύκολα αντιληπτός
- να χρησιμοποιεί γλωσσικό υλικό για το οποίο είναι σχεδόν σίγουρος
- στην παραγωγή γραπτού λόγου να χρησιμοποιεί πρόχειρες σημειώσεις για την καλύτερη διαμόρφωση των σκέψεών του, αν υπάρχει η δυνατότητα
- σε περίπτωση λάθους να μη διστάζει να το διορθώσει όπως θα έκανε και ένας φυσικός ομιλητής.

Γ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Το επίπεδο της γλωσσικής επίδοσης του ομιλητή αυτού του επιπέδου χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα υψηλό. Τα λάθη τα οποία θα μπορούσε να κάνει δε δημιουργούν κανένα πρόβλημα στην επιτυχή επικοινωνία.

Ο ομιλητής μπορεί να εκμεταλλεύεται τη σχεδόν τέλεια γνώση ενός πολύ ευρέος φάσματος λεξιλογίου για να διατυπώνει τις σκέψεις του με ακρίβεια, να δίνει έμφαση (επίθετα, επιρρήματα), να αποφεύγει την αμφισημία. Μπορεί να χρησιμοποιεί σωστά τις συναισθηματικές, μεταφορικές και παιγνιώδεις χρήσεις των λέξεων.

Επιπλέον, αναγνωρίζει πολλές παροιμίες και ιδιωτισμούς και μπορεί να χρησιμοποιήσει σωστά πολλούς από αυτούς στο λόγο του. Γνωρίζει την πολυσημία ενός μεγάλου αριθμού λέξεων και μπορεί να τις χειριστεί κατάλληλα.

Γνωρίζει ακόμη κάποιους μη-γλωσσικούς ήχους ή φθόγγους που χρησιμοποιούνται από τους φυσικούς ομιλητές (π.χ. μπλιαχ για έκφραση αηδίας) και είναι σε θέση να τους χρησιμοποιεί στην κατάλληλη θέση. Μπορεί ακόμη να διακρίνει μεταξύ λόγιων και δημοτικών τύπων (π.χ. νερό-ύδωρ, ψωμί-άρτος κτλ.), να τους χρησιμοποιεί ανάλογα με το επίπεδο ύφους και να ερμηνεύει τη λειτουργία τους.

Δ. ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο ομιλητής αυτού του επιπέδου θα πρέπει να είναι γνώστης των ιδιαίτερων κοινωνικοπολιτισμικών χαρακτηριστικών της ελληνικής κοινωνίας τα οποία καθορίζουν ή επηρεάζουν την (κοινωνιο)γλωσσική του συμπεριφορά και μπορεί να αφορούν στοιχεία της καθημερινής ζωής (π.χ., ώρες γευμάτων, εργασιακές πρακτικές και ωράρια, δημόσιες αργίες), συνθήκες ζωής, επίπεδο διαβίωσης, διαπροσωπικές σχέσεις (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, στάση σώματος, σχέσεις εγγύτητας) και κοινωνικές συμβάσεις, όπως αυτά αναλύονται στα προηγούμενα επίπεδα γνώσης της ελληνικής.

Επίσης ο ομιλητής έχει επίγνωση της κατάστασης διγλωσσίας που χαρακτήριζε την ελληνική (καθαρεύουσα/δημοτική) και των επιπτώσεών της στη διαμόρφωση της νέας ελληνικής γλώσσας, ενώ μπορεί να διακρίνει άνετα το λόγιο επίπεδο ύφους και τις ιδιαίτερες λειτουργίες του.

Τέλος, είναι εξοικειωμένος με την ιστορία της ελληνικής γλώσσας (διαχρονία) και με τη διαλεκτική και κοινωνιογλωσσική της διαφοροποίηση (συγχρονία). Δηλαδή είναι σε θέση να αναγνωρίζει ή/και να χρησιμοποιεί δείκτες από: α. παλαιότερες φάσεις της ελληνικής (καταλήξεις της καθαρεύουσας, π.χ. *ανδρός, κυβερνήσεως* κτλ., στερεότυπες λόγιες φράσεις, π.χ. *δόξα τω θεώ, εν τάχει, εν συντομία, συν τω χρόνω, συν τοις άλλοις, συν Αθηνά και χείρα κίνει*, κτλ.)· β. τις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα (ποντιακή, κυπριακή, κρητική κτλ.) και τις κοινωνιολέκτους (π.χ., λαϊκή γλώσσα, γλώσσα των νέων, αργκοτικά ιδιώματα κτλ.) και γ. τα διαφορετικά επίπεδα ύφους (επίσημο, ουδέτερο, ανεπίσημο, οικείο, προσωπικό).

Ε. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Κατέχει με απόλυτη επάρκεια όλα τα γλωσσικά στοιχεία και τις γλωσσικές δομές που διδάχθηκε στα προηγούμενα επίπεδα γνώσης της ελληνικής. Στο επίπεδο αυτό θα πρέπει να είναι σε θέση, πέρα από την ακριβή πρωτοτυπική χρήση τους, να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί τα στοιχεία και τις δομές αυτές και στις μη πρωτοτυπικές τους σημασίες και λειτουργίες, να διακρίνει μεταξύ των παραλλαγών τους (σε όλα τα επίπεδα ανάλυσης), να τα χρησιμοποιεί κατάλληλα και αποτελεσματικά σε κειμενικό επίπεδο και να τα περιγράφει συνολικά εντάσσοντάς τα σε ευρύτερες κατηγορίες χρησιμοποιώντας την κατάλληλη ορολογία (μεταγλώσσα).

Συγκεκριμένα:

Α. Φωνητική-Φωνολογία-Γραφή

1. Τροπές φθόγγων (κανονικά σε προφορικό συνεχή λόγο αλλά και ανάλογα με το επίπεδο ύφους κτλ.)

- αφομοίωση
π.χ. *ας βγούμε με την παρέα μας* [aznγύmemeti(m)baréamas]
- ανομοίωση (από τους λόγιους στους δημοτικούς-λαϊκούς τύπους)
π.χ. *κτυπώ > χτυπώ, πτωχός > φτωχός, χθεσινός > χτεσινός, περίπτερο, πτέρυγα* αλλά *φτερό, φτερωτός* κτλ.
- αλλαγές αρχικού φωνήεντος (διαλεκτικοί, λαϊκοί, λογοτεχνικοί τύποι)
π.χ. *εγγόνι-αγγόνι, εμπρός-ομπρός-μπρος, εξάδερφος-αξάδερφος-ξάδερφος, όμορφος-έμορφος, έντερα-άντερα, έξαφνα-άξαφνα* κτλ.

2. Επιτονισμός/σχήματα επιτονισμού

Διακριτική λειτουργία του επιτονισμού (και αντίστοιχα της στίξης στον γραπτό λόγο) π.χ. στην κατάφαση-ερώτηση, στην έκφραση θαυμασμού, απορίας κτλ.

Ήρθε ο Γιάννης. / Ήρθε ο Γιάννης; / Ήρθε ο Γιάννης;!

3. Τονισμός

Διακριτική λειτουργία του τονισμού ως προς το ύφος (δημοτικό-λαϊκό/λόγιο).

π.χ. καταβιβασμός του τόνου στη γενική των επιθέτων: *διαφόρου, διαφόρων ειδών, αναλόγου επιπέδου* κτλ. (λόγιος τονισμός)

Αναβιβασμός του τόνου στη γενική ενικού πολυσύλλαβων ουσιαστικών: *πανεπιστήμιου, περιεχόμενου* κτλ. (δημοτικός τονισμός)

4. Σύστημα τονισμού

- Μονοτονικό
Γενικοί κανόνες, προβλήματα, άλλες προτάσεις
- Πολυτονικό (κείμενα γραμμένα πριν από το 1976)
Τόνοι: οξεία, (βαρεία), περισπωμένη· πνεύματα: ψιλή, δασεία (μόνο για εξοικείωση με παλαιότερα κείμενα)

5. Ορθογραφία

- ομόηχων καταλήξεων
π.χ. ρημάτων σε -αίνω/-ένω, -ίζω/-ήζω/-ύζω, -ίσω/-ήσω/-ύσω, επιθέτων σε -ύς/-ής κτλ.
- διακριτική λειτουργία της ορθογραφίας
π.χ. απλώς/απλός, αναβάλλω/αναβάλω, πολλοί/πολύ, λείπει/λύπη/λίπη, ευτυχείς/ευτυχής, αυτή/αυτοί/αφτί κτλ.

6. Μεταγραφή ξένων ονομάτων (κύριων και κοινών) στα ελληνικά (καθιερωμένη και μη)

π.χ. Σέξπιρ/Σαίξπηρ, Πίτερ/Πήτερ, Ουγκό/Ουγκώ, Βολτέρος/Βολταίρος, γκολ, ασανσέρ, σαντιγί/σαντιγύ κτλ.

B. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ-ΧΡΗΣΗ

1. Ονοματικό μέρος

Γένος

- Θηλυκά επαγγελματικά (τάση για σαφή δήλωση του γένους με ποικίλους τρόπους: κατάληξη, άρθρο, ειδικές λέξεις)
π.χ. ο τραγουδιστής-η τραγουδίστρια, ο δικηγόρος - η δικηγόρος/η δικηγορίνα, ο μουσικός-η μουσικός, ο συγγραφέας-η συγγραφέας /η γυναίκα συγγραφέας, πρύτανης/η κυρία πρύτανης/η πρυτάνισσα
- Γενικευτική χρήση του αρσενικού γένους
π.χ. Όλοι οι μαθητές της τάξης μου είναι άριστοι (δε γίνεται διάκριση φύλου)
- Τάση για σαφή δήλωση του φυσικού γένους (φύλου)
π.χ. Όλοι/-ες οι μαθητές/τριες της τάξης μου έχουν πολύ καλές επιδόσεις.
- Το γένος των άκλιτων δάνειων λέξεων (παράγοντες που επηρεάζουν το γένος που αποδίδεται: το φυσικό γένος, έμφυχο/άψυχο, το γένος της λέξης στη δότρια γλώσσα, η μορφή της λέξης κ.ά.)
π.χ. ο/η μάνατζερ, το ασανσέρ, η πλαζ, η πίτσα, το Λίβερπουλ (η πόλη), η Λίβερπουλ (η ομάδα)
- Το γένος των αρκτικόλεξων (συνήθως το γένος του βασικού ουσιαστικού)
π.χ. η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ, το ΚΚΕ, ο/το ΑΦΜ
ή και το NATO, το CD, το ISBN, το PIN κτλ.

Αριθμός

Χρήση πληθυντικού αριθμού κυρίων ονομάτων

- Για έργα τέχνης ενός καλλιτέχνη
π.χ. Σε αυτή την έκθεση εκτίθενται τρεις Παρθένηδες.
- Για δύο ή περισσότερα άτομα με το ίδιο όνομα ή μέλη της ίδιας οικογένειας.
π.χ. Στην τάξη μου έχω δύο Κατερίνες και τρεις Γιάννηδες.
Οι Μακρυκωσταίοι και οι Κοντογιώργηδες
- Παιγνιώδης, ειρωνική, εκφραστική χρήση
π.χ. Όλο για (τα) Παρίσια μιλάς.

Πτώσεις

Γενική

Με ρήματα

- Έμμεσο αντικείμενο (και αντίστοιχες περιπτώσεις συντακτικής αμφισημίας)
π.χ. *Χθες πήραν της Ελένης το πορτοφόλι* (πιθανότερο = Χθες πήραν από την Ελένη το πορτοφόλι / Χθες πήραν το πορτοφόλι της Ελένης (πιθανότερο γενική κτητική),
Μαγείρεψα της μαμάς μου το κοκκινιστό (= Μαγείρεψα το κοκκινιστό για τη μαμά μου / Μαγείρεψα το κοκκινιστό με τη συνταγή της μαμάς μου).
Της το πήραν (= το πήραν από αυτήν/το πήραν για αυτήν)
- Άμεσο αντικείμενο διάφορων ρημάτων (λόγιο ύφος, από καθαρεύουσα):
διαφεύγω (της προσοχής), *επιζώ* (του δυστυχήματος), *(προ)ηγούμαι*, *υπερισχύω* (του αντιπάλου μου), *επωφελούμαι* (της κατάστασης), *προεδρεύω* (της συνεδρίας), *προϋπάρχω* (της εποχής), *επιμελούμαι* (των εκκρεμοτήτων), *στερούμαι* (των αναγκαίων) κ.ά.

Με ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα)

- της ιδιότητας ως κατηγορούμενο
π.χ. *Αυτό το ξενοδοχείο είναι τρίτης κατηγορίας.*
- του ποσού (και ως κατηγορούμενο, λόγιο ύφος)
π.χ. *Κάλυψε μια απόσταση εκατό μέτρων* (αντί μια απόσταση εκατό μέτρα).
- συγκριτική με ουσιαστικά (λόγιο ύφος)
π.χ. *Ο Όλυμπος είναι ψηλότερος του Ταΰγету.*
Ο Πέτρος είναι μεγαλύτερος του Γιάννη
- με τα επίθετα *ένοχος, αθώος, αίτιος, υπαίτιος, άξιος, αντάξιος, ανάξιος* κ.ά (αντί εμπρόθετου προσδιορισμού: για...
π.χ. *ένοχος φόνου, αθώος του εγκλήματος, άξιος/ανάξιος του ονόματος* κτλ.
- Υποκειμενική και αντικειμενική (συντακτική αμφισημία που λύνεται από τα συμφραζόμενα)
π.χ. *Η αγάπη της μάνας* (= Η μάνα αγαπάει/ αγαπώ τη μάνα)
Η στήριξη της οικογένειας είναι σημαντική (= Η οικογένεια στηρίζει/ στηρίζω την οικογένεια)

Με επιρρήματα

- Χρήση του αδύναμου τύπου της προσωπικής αντωνυμίας
π.χ. *ανάμεσα, απέναντι, γύρω, κοντά, δίπλα, μαζί, μακριά, μέσα, μπροστά, πίσω, πλάι, από κάτω, από πάνω, ποτέ* κ.ά.

Αιτιατική

- Της αναφοράς (με οριστικό άρθρο)
π.χ. *Είναι δάσκαλος το επάγγελμα.*
Ένας φίλος μου, Γιώργος το όνομα.
Είμαι Ελληνίδα την καταγωγή.

Δοτική (στερεότυπες εκφράσεις από καθαρεύουσα)

βάσει, δυνάμει, ελλείψει, τοις εκατό, καλή τη πίστει, παρουσία, εν μέρει / ενμέρει, εν πολλοίς, εν ολίγοις, εντούτοις, εν ανάγκη, εν γνώσει, εν όψει / ενόψει, ποιητική αδεΐα, δημοσία δαπάνη, λόγω, λόγω και έργω, φύσει, θέσει κ.ά.

Συμφωνία (γένους- πτώσης-αριθμού)

α. γενικοί κανόνες συμφωνίας για όλες τις γραμματικές κατηγορίες

β. ιδιαίτερες περιπτώσεις

- επιθετικός προσδιορισμός σε δύο ή περισσότερα ουσιαστικά (συνήθως άψυχα): συμφωνία με το πιο κοντινό όταν το επίθετο προηγείται
π.χ. *ελληνική μουσική και τραγούδια (μουσική και τραγούδια ελληνικά/τραγούδια και μουσική ελληνική), νόστιμος μουσακάς και παστίσιο, ωραίες φούστες και σακάκια*
- κοινό κατηγορούμενο (επίθετο) σε δύο ή περισσότερα έμψυχα διαφορετικού γένους: συμφωνία με το αρσενικό
π.χ. *Ο Γιάννης και η Μαρία είναι συμπαθητικοί.*
- κοινό κατηγορούμενο (επίθετο) σε ένα ή περισσότερα άψυχα διαφορετικού γένους: συνήθως σε ουδέτερο γένος ή συμφωνία με το πλησιέστερο.
π.χ. *Η διακόσμηση και ο φωτισμός του σπιτιού είναι καταπληκτικά.
Οι δρόμοι και οι πλατείες ήταν γεμάτα (γεμάτες) κόσμο.*
- δύο επιθετικοί προσδιορισμοί στο ίδιο ουσιαστικό (: συμφωνία με το ρήμα, π.χ. *Ο παλαιός και ο νέος υπουργός παιδείας συμφώνησαν να συνεργαστούν.*
- Υποκείμενο-ρήμα
 - Δύο υποκείμενα-ρήμα σε ενικό αριθμό μόνο εφόσον το ρήμα προηγείται
π.χ. *Ήρθε η Μαρία και ο Πέτρος (ανεπίσημο, καθημερινό ύφος) – Η Μαρία και ο Πέτρος ήρθαν*
 - Ένα υποκείμενο-ρήμα σε πληθυντικό αριθμό
π.χ. *Ήρθαν ο Πέτρος με τη Μαρία (ανεπίσημο, καθημερινό ύφος)*
 - Σε αρνητική συμπλεκτική ή διαζευκτική σύνδεση
π.χ. *Ούτε ο θυμός ούτε η αγανάκτηση ταιριάζουν στην περίπτωση αυτή.
Ούτε εγώ ούτε ο πατέρας μου ξέρουμε να οδηγούμε. Είτε η Κατερίνα είτε η Ελένη θα τα καταφέρουν να έρθουν. Αλλά Ούτε ο θυμός ταιριάζει ούτε η αγανάκτηση.*

Άρθρο

- Χρήση του οριστικού άρθρου στο ουδέτερο γένος για αναφορά σε συγκεκριμένη λέξη ή φράση (μεταγλωσσική χρήση)
Πώς γράφεται το «μήνυμα»;
Ποιος είπε το «Στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις»;
- Χρήση οριστικού άρθρου για έμφαση (με τον κατάλληλο επιτονισμό)
Ο «Τιτανικός» είναι η ρομαντική ταινία.
- Χρήση αόριστου άρθρου για επίταση
Έχω μια πείνα!
Έριχνε μια βροχή!
Είχε ένα μάτι!
- Απουσία άρθρου μετά το σαν

- Προαιρετική ή υποχρεωτική απουσία οριστικού άρθρου σε γενικευτικές αναφορές
*Μ' αρέσει να τρώω (το) ψάρι.
σκληρό σαν (την) πέτρα
Γράφει βιβλία.
Θέλω ψωμί.
Μυρίζεις ψαρίλα.*

Σε συμφράσεις ρήμα + ουσιαστικό,
*έχω δίκιο, δεν έχω ιδέα, κάνω μάθημα, κάνω εντύπωση, παίρνω ανάσα,
παίρνω είδηση,
ή*

πρόθεση + ονοματική φράση με φανερά γενικευτική λειτουργία
σε κοινωνικό επίπεδο, κατά πρώτο λόγο, από επιστημονική άποψη κτλ.

- Απουσία άρθρου σε τίτλους εφημερίδων (δημοσιογραφικός λόγος)
Πατέρας σκότωσε γιο! Άνθρωπος δάγκωσε σκύλο!

Ουσιαστικό

- Λόγιες κατάληξεις (από καθαρεύουσα)
 - Γενική ενικού -ος, -εως, -ης, -ους, ού
ανδρός, μηνός, πρίγκηπος, κυβερνήσεως, (οδός) Βασιλίσσης Όλγας, (οδός) Αριστοτέλους, (οδός) Ερμού
 - Κλητική ενικού των ισοσύλλαβων αρσενικών (-ας, -ης) σε -α (σε προσφωνήσεις), π.χ. *κύριε διευθυντά, κύριε καθηγητά, κύριε βουλευτά*
- Μη πρότυποι ή διαλεκτικοί τύποι των ισοσύλλαβων σε -ος
ανθρώποι, δασκάλοι, συντρόφοι
- Ουδέτερα σε -όι, -άι
(προσθήκη -γ-: ρολόι-ρολογιού-ρολόγια, σόι-σόγια, τσάι-τσαγιού)

Επίθετο

- Τριγενή και δικατάληκτα σε -ος, -ο (λόγια, από καθαρεύουσα)
Βόρειος Θάλασσα, εγκύκλιος παιδεία, ειδοποιός διαφορά
- Επίθετα σε -ης, -ιά, -ι (βυσσινής): Τάση για χρήση της κατάληξης -ί σε όλα τα γένη και για τους δύο αριθμούς
βυσσινί μπλούζα, χρυσαφί ανταύγειες

Αντωνυμίες-χρήση

Προσωπικές (αδύναμοι-κλιτικοί τύποι)

- Ουδέτερο ενικού για αναφορά σε ολόκληρη πρόταση
Δεν θα έρθει ο Γιάννης. Το ξέρω.
- Ουδέτερο πληθυντικού για εισαγωγή νέας πληροφορίας
Τα μαθητές; Η Μαρία κέρδισε το λαχείο.
- Ιδιαίτερες εκφράσεις
την κοπανάω, τα βγάζω πέρα, το παίρνω απόφαση, την πάτησε, (μου) τη σπάει, δεν το βάζω κάτω, τα έκανα θάλασσα, κ.ά.

- Ποσοδείκτες
όλος, ολόκληρος, πολύς, αρκετός, κάμποσος, λιγοστός, ελάχιστος, υπόλοιπος, μερικός, πλήθος, σωρό, κ.ά.

Ρηματικό σύστημα

Χρόνοι-Εγκλίσεις-χρήση

- Γνωμικός ενεστώτας (συνήθως σε παροιμίες)
Όποιος βιάζεται σκοντάφτει.
- Παρατατικός με παροντική-μελλοντική αναφορά
Αν είχα/αποκτούσα χρήματα τώρα/αύριο/το 1985, θα την παντρευόμουν τώρα/αύριο/το 1985.
- Συνοπτικός μέλλοντας για αφήγηση γεγονότων του παρελθόντος
Ο Διονύσιος Σολωμός γεννιέται το 1798 στη Ζάκυνθο. Τα πρώτα του χρόνια θα τα περάσει στο νησί, αλλά αργότερα θα φύγει για την Ιταλία...
- Αόριστος με σημασία μέλλοντα
Έφτασε! Έγινε. Φύγαμε.
- Ο «εξαρτημένος τύπος» (γράψω-γραφτώ)
 - υποχρεωτική συνοδεία ενός από τα *να/θα/ας/μη* σε κύριες προτάσεις. - προαιρετική παρουσία του *να* και του *ας* σε κάποιες δευτερεύουσες
Όταν (θα) λάβεις αυτό το γράμμα..., Πριν (να) κοιμηθείς...,
 - διακριτική λειτουργία του *θα* σε κάποιες δευτερεύουσες προτάσεις
Αφού θα έρθει/αφού έρθει, θα φύγουμε.
- Προστακτική (και άλλες κατευθυντικές εκφράσεις) με λειτουργία υποθετικής πρότασης
Φύγε και θα πέσω από το παράθυρο. Ας το κάνει και θα δει τι θα πάθει. Μην τολμήσεις γιατί αλίμονό σου!

Μορφολογία ρήματος

- Μετοχή παθητικού ενεστώτα σε *-ώμενος* (λόγιο)
τιμώμενος, εξαρτώμενος
- Ιδιαιρότητες στο σχηματισμό του αοριστικού θέματος ενεργητικής και παθητικής φωνής
- Σχηματισμός παρακείμενου και υπερσυντέλικου *έχω* + *μτχ.* παθ. πρκ. Ομοιότητες και διαφορές με τους υπόλοιπους τύπους των ίδιων χρόνων.
Ως τις 2.00 θα έχω και το μάθημα διαβασμένο και τις ασκήσεις λυμένες (έχω διαβάσει/είμαι διαβασμένος).

Επίσης στις εκφράσεις: *έχω το γάιδαρο δεμένο, σε έχω γραμμένο στα παλιά μου τα παπούτσια, τα έχω χαμένα.*

- Εσωτερική αύξηση
 - ρήματα σύνθετα με προθέσεις ή με άλλα στοιχεία (συλλαβική αύξηση)
διακρίνω-διέκρινα, συμβαίνει-συνέβη, συμπίπτω-συνέπιπτα, καταλαμβάνω-κατελάμβανα (ή καταλάμβανα) – κατέλαβα (αλλά καταλαβαίνω-κατάλαβα),

ξαναγράφω-ξαναέγραψα και (συχνότερα) ξανάγραψα, επεκτείνω-επέκτεινα και επεξεζέτινα

- λόγιοι τύποι με «χρονική αύξηση»
υπάρχω-υπήρχα-υπήρξα, παραγγέλνω-παρήγγειλα, απεργώ-απήργησα, απαντώ-απήντησα, εξάπτω-εξήψα, διανύω-διήνυσα κ.ά.
- Ανώμαλα ρήματα (λόγιας προέλευσης)
 - παθητικός αόριστος:
τρέπω-τράπηκα, τρέφω-τράφηκα, στρέφω-στράφηκα, θέτω-τέθηκα
 - λόγια ρήματα
τίθεμαι, καθιστώ-καθίσταμαι
- Ελλειπτικά ρήματα
Απαντούν μόνο με ενεστωτικό θέμα
ανήκω, απεχθάνομαι, ασθμαίνω, βρίθω, διεγείρω, διέπω, ευθύνομαι, κατέχω, μάχομαι, μέλλω, ξέρω, οδύρομαι, οφείλω, περιέχω, περιμένω, ρέπω, τρέμω, χάσκω, χρωστώ
- Απρόσωπα ρήματα
 - έχει, φαίνεται, αξίζει
 - Απρόσωπη χρήση του γ' ενικού παθητικής φωνής (απόκρυψη του υποκειμένου),
Λέγεται (κ.ά) ότι θα αυξηθεί η τιμή του πετρελαίου, Εξαγγέλθηκε ότι θα ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της οικονομίας.

Ακλιτα μέρη

Ακλιτα με πολλαπλές λειτουργίες:

- πριν: επίρρημα και σύνδεσμος (έφυγε πριν / πριν φύγει θα μας χαιρετήσει)
- μόλις: επίρρημα και σύνδεσμος (μόλις έφυγε / μόλις τη δω, θα σε ενημερώσω)
- σαν: επίρρημα και σύνδεσμος (κλαίει σαν παιδί / σαν τον είδε, τρόμαξε – σα(ν) ρωτάς, θα σου πω – σα(ν) δε με πιστεύεις, τι να κάνω;
- ως: επίρρημα, πρόθεση (την αντιμετώπισαν ως σανίδα σωτηρίας / από εδώ ως εκεί)
- που: αναφορικό, σύνδεσμος (αυτό που σου είπα είναι αλήθεια / το ξέρω που θα 'ρθει /χαίρομαι που ήρθες)

Σχηματισμός λέξεων

Παραγωγή

1. Σχηματισμός με επιθήματα (επιθηματοποίηση) – Σημασία επιθημάτων

- Παραγωγή ρημάτων
με παραγωγικά επιθήματα: π.χ. -άζω, -ιάζω, -ίζω, -εύω, -ώνω, -αίνω
με λεξικά επιθήματα: π.χ. -βολώ, -κομώ, -κοπώ, -λογώ, -μανώ.
- Παραγωγή ουσιαστικών
Από ρήματα
το πρόσωπο που ενεργεί: π.χ. -τής (προμηθευτής), -ιστής (τραγουδιστής), -τορας (εισπράκτορας), -άτορας (συμβουλάτορας), -ιας (γραφιάς), -έας (συγγραφέας)

ενέργεια, αποτέλεσμα ενέργειας:

-μος (χαμός, πνιγμός), -ση (-ξη, -ψη) (βεβαίωση, εξέλιξη, λάμψη), -σιμο (-ξιμο, -ψιμο) (στρώσιμο, πνίξιμο, ράψιμο), -μα (κλάδεμα), -ίδι (στολίδι, πιστολίδι), -ητό (τρεχαλητό), -ούρα (σκοτούρα), -α (γέννα), -ι (κολύμπι), -ιο (γέλιο), -ος (κόστος), -άλα (κρεμάλα), -ία (αγγελία), -εία / -εία /-εία (γοητεία, δουλειά, καλλιέργεια)

το όργανο-μέσο, ο τόπος της ενέργειας:

-τήρας, -τήρι, -τήριο (ανεμιστήρας, κλαδευτήρι, γυμναστήριο), -τρα /-τρο (απλώστρα, σκιάχτρο), -είο (γραφείο, ραφείο)

Από ουσιαστικά

υποκοριστικά: -άκι, -άκης, -ίτσα, -ούλης κτλ.

μεγεθυντικά: -α, -ος, -άρα, -αρος κτλ.

τοπικά: π.χ. -αριο (καμπαναριό), -άδικο, -ίδικο (ψαράδικο, παλιατζίδικο)

περιεκτικά: π.χ. -ια, -ιας (αμμουδιά, πευκιάς)

εθνικά ή πατριδωνυμικά: ποικίλες καταλήξεις

επαγγελματικά:

-ας (ψωμάς), -άρης, -iάρης, -άριος (βαρκάρης, σκουπιδιάρης, βιβλιοθηκiάριος), -τζής (παλιατζής)

αντρωνυμικά (λαϊκό, οικείο ύφος): Γιάνναινα, Γιώργαινα κτλ.

Από επίθετα

-άδα (αγριάδα), -ίλα (σαπίλα), -οσύνη (δικαιοσύνη), -ότητα /ύτητα (αθωότητα, βαρύτητα), -άδι (ασπράδι), -(αμ)άρα (βουβαμάρα), -ίμι (αγρίμι)

• Παραγωγή επιθέτων

Από ρήματα

-τικός (βοηθητικός, δροσιστικός, τρομαχτικός)

Ρηματικά επίθετα σε: -τός (ακουστός, γελαστός), -τέος (λόγια: αφαιρετέος, εκτελεστέος) -σιμος/-ξιμος, -ψιμος (ελέγξιμος, υπολογίσιμος)

Από ουσιαστικά

-άρης (πεισματάρης), -άτος (ξιδάτος), -ένιος (ασημένιος), -ερός (βροχερός), -ωτός (μεταξωτός), -ακος/-ιακός/-ικός/-ικος (οικογενειακός, σεληνιακός, αδερφικός, κλέφτικος), -άτικος (κυριακάτικος), -ίστικος (κοριτσίστικος), -ίσιος (βουνίσσιος)

λόγιες καταλήξεις: -(ω)λός (φειδωλός), -(α)λέος (ρωμαλέος, πειναλέος), -είος (αντρείος), -ειος (πυθαγόρειος), -αίος (ακμαίος, -ιαίος (στιγμαίος)

Από επίθετα

Υποκοριστικά ή μετριαστικά: π.χ. καλούτσικος, μικρούλης, κοκκινωπός

Σχηματισμός με προθήματα (προθηματοποίηση)

Με προθέσεις: *αμφι-, αν(α)-, αντι-, από-, δια-, εισ-, εκ-(ξ), εν- (εμ, ελ), επ(ι)-, κατά-(κατ-, καθ-), μετα- (μετ-, μεθ-), παρα-, περι-, προ-, προς-, συν-, υπερ-, υπο-*.

Με αχώριστα μόρια: *ξε-, α(ν)- (στερητικό), δυσ-*

Με λεξικά προθήματα: π.χ. *αρχι-, αυτο-, γεω-, ενδο-, ευρω-, ημι-, μονο-, ψιλο-, μισο-, κουτσο-, ψευτο-/ψευδο-, αλληλο- κ.ά*

Σύνθεση

- Σχηματισμός συνθέτων
 - Απώλεια του συνθετικού φωνήεντος: π.χ. *αγριάνθρωπος, αλληλεπίδραση, αυτεξούσιος* κτλ.
 - α' συνθετικό επίθετα σε *-υς*: *βαθύπλουτος, βαρυσήμαντος, βαριακούω* κτλ.
- Σημασία σύνθετων λέξεων
 - α. παρατακτικά σύνθετα: π.χ. *αντρόγυνο, γυναικόπαιδα, μαχαιροπήρουνα, ανεβοκατεβαίνω, πηγαينوέρχομαι, κωμικοτραγικός, κοινωνικοπολιτικός, βορειοανατολικά* κτλ.
 - β. προσδιοριστικά σύνθετα: π.χ. *αγριοκάτσικο, νεροπότηρο, ασπροντυμένος, κατάμαυρος, σιγοτραγουδώ, βροντοφωνάζω* κτλ. και τα λεγόμενα κτητικά σύνθετα (αυτός που έχει): π.χ., *καλόκαρδος, καλότυχος, μεγαλόσωμος* κτλ.
 - γ. αντικειμενικά σύνθετα: π.χ. *δακτυλογράφος, κτηνοτρόφος, νεκροθάφτης, χορτοφάγος* κτλ.

Γ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Λεξιλογικά ζεύγη λαϊκού-λόγιου

α. διαφορετικές λέξεις

π.χ. *νερό-ύδωρ, ψωμί-άρτος, τριαντάφυλλο-ρόδο* κτλ.

β. παράλληλοι φωνητικοί τύποι

με ίδια σημασία, π.χ. *εκκλησιά-εκκλησία, αρύς-αραιός, γενιά-γενεά, λευτεριά-ελευθερία, θεριό-θηρίο, κουφός-κωφός, νιος-νέος, παλιός-παλαιός* κτλ.

με διαφορετική σημασία (σημασιολογικά ζεύγη), π.χ. *μιλιά-ομιλία,πραμάτεια-πραγματεία, δουλειά-δουλεία, στοιχείο-στοιχείο, αφεντιά-αυθεντία, χωριό-χωρίο* κτλ.

γ. παράγωγο λεξιλόγιο λαϊκής και λόγιας προέλευσης

νερό-ύδωρ: νερουλάς, νεροποντή κτλ. / *υδάτινος, υδροφόρος* κτλ.· *ψωμί-άρτος: ψωμάς, ψωμάκι / αρτοποιός, αρτοσκεύασμα· τριαντάφυλλο-ρόδο τριανταφυλλένιος / ροδώνας, ροδέλαιο* κτλ.· *κουφός-κωφός: κουφαμάρα, ξεκουφαίνω/κωφάλαος κώφωση, υπόκωφος· νιος-νέος: νιόπαντρος, ξανανιώνω/νεοσύλλεκτος, νεολιθικός, ανανεώνω* κτλ.· *παλιός-παλαιός: παλιώνω, παλιόφιλος / παλαιοπωλείο, παλαιοντολογία, παλαιογραφία* κτλ.

2. Δάνεια/δανεισμός

α. Επίγνωση της ποικιλομορφίας που προκύπτει από την επαφή των γλωσσών.

β. Δάνεια σε λεξιλογικό, μορφολογικό, σημασιολογικό, συντακτικό επίπεδο, π.χ., το επίθημα -έ: παντοφλ-έ, κυριλ-έ κτλ.)

γ. Είδη δανείων: μεταφραστικά δάνεια (ουρανοξύστης < skyscraper), σημασιολογικά δάνεια (ποντίκι, για την περιφερειακή συσκευή του υπολογιστή), αντιδάνεια (μικρόβιο, γεωλογία, καρδιογράφημα κτλ.), λόγια δάνεια (ορολογία από διάφορα πεδία), λαϊκά δάνεια (σπίτι, καφές, βαπόρι, γκολ, πιάτσα, σιντί κτλ.)

δ. Προσαρμογή των δανείων στο μορφολογικό σύστημα της ελληνικής:
π.χ. τρακτέρ-τρακτέρι-τρακτεράκι, γκολ-γκολάκι-γκολάρα-γκολτζής,
κεφτ-ές, μιναρ-ές, πουρ-ές κ.ά

3. Ειδικά λεξιλόγια

Επαγγελματικά, επιστημονικά λεξιλόγια

4. Ουσιαστικά από άλλα μέρη του λόγου (ουσιαστικοποίηση)

- από λόγια απαρέμφατα ή μετοχές: π.χ. *το είναι, το φαίνεσθαι, το γίνεσθαι, το λέγειν, το πρέπον, το δέον* κτλ.
- με αντωνυμίες και επιρρήματα: π.χ. *το εγώ, το εμείς, το πριν, το μετά, το άλλοτε* κτλ.
- από επίθετα (επίσημο, υψηλό ύψος): π.χ. *το σωστό, το ωραίο, το κοινωνικό, το πολιτικό* κτλ.

Σύνταξη

1. Πληροφοριακή δομή της πρότασης

Η σειρά των όρων της πρότασης και ο επιτονισμός συσχετίζονται με την οργάνωση των γνωστών και των νέων πληροφοριών που περιλαμβάνει και που προϋποθέτει η πρόταση. Οι παρακάτω προτάσεις είναι κατάλληλες σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις, ανάλογα με το τι είναι γνωστό κάθε φορά: π.χ.,

Η Μαρία φίλησε τον Πέτρο.

Τον Πέτρο φίλησε η Μαρία.

Φίλησε τον Πέτρο η Μαρία.

Φίλησε η Μαρία τον Πέτρο.

Τον Πέτρο, η Μαρία τον φίλησε.

Τον φίλησε η Μαρία, τον Πέτρο.

2. Συντακτικοί περιορισμοί σε ήδη γνωστούς σχηματισμούς/δομές

α. Δευτερεύουσες προτάσεις με διπλή ερμηνεία, π.χ.

- αιτιολογικό ή χρονικό αφού:

π.χ. η δομή *αφού θα έρθει...* είναι αμφίσημη, ενώ στην περίπτωση *αφού έρθει...*, η «αιτιολογική» ερμηνεία δεν είναι διαθέσιμη

- χρονικό ή εναντιωματικό ενώ:

π.χ. η δομή *ενώ ερχόταν...* είναι αμφίσημη, ενώ στην περίπτωση *ενώ ήρθε...*, η «χρονική» ερμηνεία δεν είναι διαθέσιμη

β. «Ρητορικές» χρήσεις επιρρηματικών προτάσεων: π.χ.

Αν εσένα ο άντρας σου είναι γιατρός εμένα είναι δικηγόρος

*Αν είπα εγώ τέτοιο πράγμα, να πέσει φωτιά να με κάψει
Πώς μου λες ότι μ' αγαπάς, όταν κάνεις τέτοια πράγματα;
Όταν εσύ ανέχεσαι αυτά, εγώ τι θες να κάνω;*

γ. Διάφοροι συντακτικοί περιορισμοί, λ.χ.

- Υποχρεωτική πρόταξη του εναντιωματικού *μπορεί*:
Μπορεί να μην παίξαμε καλά, (αλλά) δεν είμαστε (όμως) αδιάφοροι
– αλλά όχι *Δεν είμαστε αδιάφοροι, (αλλά) μπορεί να μην παίξαμε καλά (όμως).*
- Υποχρεωτική πιθανολογική ερμηνεία των *θα/να* + 'αόριστος' (σε αντιδιαστολή με την αμφισημία του 'παρατατικού'):
Θα ήρθε.
Πρέπει/Μπορεί να ήρθε.
Λες να ήρθε;
- Υποχρεωτική μελλοντική ερμηνεία των *θα/να/ας* + 'εξαρτημένος' (σε αντιδιαστολή με την αμφισημία του 'ενεστώτα'):
Θα/Να/Ας έρθει.
Πρέπει/Μπορεί να έρθει.
Λες να έρθει;

Πέρα από την πρόταση

α. Κειμενικά χαρακτηριστικά

α. Κειμενική συνοχή και συνεκτικότητα

Οι χρόνοι, η όψη του ρήματος, οι δευτερεύουσες προτάσεις και τα διάφορα συνδετικά στοιχεία ως στοιχεία κειμενικής συνοχής και συνεκτικότητας

β. Δείκτες συνεχούς λόγου και οργάνωσης του κειμένου

π.χ. πρώτον, δεύτερον, κατά πρώτο λόγο, κατά δεύτερο λόγο, πρωτίστως, δευτερευόντως, για παράδειγμα, στην πραγματικότητα, βέβαια, φυσικά, επίσης, επιπλέον, επιπρόσθετα, αντίθετα, τελικά, έτσι, λοιπόν, συνεπώς, επομένως, κατά συνέπεια, δηλαδή, σημαίνει, θέλει/πάει να πει, κτλ.

μπορεί, είναι δυνατόν, ενδέχεται, ίσως, μάλλον, νομίζω, πιστεύω, υποθέτω, εικάζω, κατά τη γνώμη μου, κατά την άποψή μου, για μένα, έχω την αίσθηση, κτλ.

γ. Κειμενικά είδη: αφήγηση, περιγραφή, επιχειρηματολογία

β. Ειδική ορολογία -Μεταγλώσσα

Ο υποψήφιος αυτού του επιπέδου θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος με την ορολογία και, γενικότερα, τη μεταγλώσσα που αφορά την περιγραφή της ελληνικής. Ακόμη να είναι σε θέση να αναγνωρίζει κριτικά πώς αντιμετωπίζουν οι γραμματικές της νέας ελληνικής τα διάφορα γραμματικά στοιχεία και φαινόμενα και πώς χρησιμοποιούν τη σχετική ορολογία.

λ.χ. ο τύπος *έγραψα* μπορεί να περιγράφεται ως:

Αόριστος ή συνοπτικός (ή τέλειος) παρελθοντικός (ή παρωχημένος) ή απλός παρελθοντικός

Και αντίστοιχα οι τύποι, *έγραφα*, *γράφω* και *γράφω* ως εξής:

Παρατατικός ή μη συνοπτικός (ή ατελής) παρελθοντικός (ή παρωχημένος)

Ενεστώτας ή μη συνοπτικός (ή ατελής) μη παρελθοντικό (ή μη παρωχημένος)

‘εξαρτημένος’ ή συνοπτικός (ή τέλειος) μη παρελθοντικός (ή μη παρωχημένος) ή υποτακτική αορίστου ή μέλλοντας χωρίς *θα*